

Список використаних джерел

1. Попель О.С. Відновлювані джерела енергії: стан і перспективи розвитку. *Альтернативна енергетика і екологія*. 2007. № 2. С. 135–14.
2. Стан та загальнодержавні проблеми впровадження заходів енергоефективності в Україні. URL: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15016.3.004.pdf
3. Аналітичний звіт про сектор відновлюваної енергетики України. BDO в Україні. URL: https://www.bdo.ua/getmedia/7999e62c-4b2b-4dbe-9de3-1baa2699f187/Analytical-Report-_Ukrainian-Renewable-Energy-Sector_2023_ukr.pdf
4. Білозерова Л. Відновлювана енергетика України втратила потужності, але зберегла амбіції. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/vidnovliuvana-enerhetyka-ukrainy-vtratyla-potuzhnosti-ale-zberegla-ambitsii>
5. Олійник С. Відновлювана енергетика: втрати і рецепти відновлення. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/vidnovliuvana-enerhetyka-vraty-i-retsepty-vidnovlennia>
6. Болгов В.Є. Соціологічні аспекти економіки в умовах війни, виклики та можливості для України. Економіка і організація управління – Вісник науки та освіти. Серія «Соціологія». № 3 (3) 2022. – С. 258–268.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИДОБУТКУ НЕТРАДИЦІЙНОГО ПРИРОДНОГО ГАЗУ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ

БІЛА Ірина,

*доцент Національного університету
«Києво-Могилянська академія», Україна
orcid.gov/0000-0002-2000-619X*

АКИМОВ Олексій,

*дійсний член Київської малої академії наук
учнівської молоді, Україна*

Війна в Україні призвела до масштабних негативних за своєю природою суспільних зрушень і сприяє накопиченню негативного потенціалу як чинника подальшого розвитку. Останнє актуалізує питання знаходження способів повернення економіки до попереднього довоєнного стану із новими можливостями для розвитку.

Крім того, треба розуміти, що повоєнне відновлення, як правило, цільовою функцією має вирішення таких завдань економічного і соціального розвитку, які не були реалізовані до настання збройного конфлікту [2].

Актуальним питанням для України залишається здобуття енергетичної незалежності, що сприятиме стійкості економіки та запобіганню вразливості від геополітичних конфліктів. Враховуючи важливість та актуальність порушеної проблеми, пропонуємо проаналізувати Енергетичний баланс України з природного газу. На сьогоднішній день у відкритих джерелах, зокрема на сайті Державної служби статистики України, ми можемо побачити статистичну інформацію за 2015–2020 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Енергетичний баланс України (природний газ), млрд м³

Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Серед не значення
Виробництво	18,24	18,69	19,05	20,3	20,1	19,53	19,32
Імпорт	16,36	10,85	13,87	10,42	11,71	9,1	12,05
Експорт	0	0	0	0	0	0	0
Зміна запасів	-2,52	1,99	-2,68	0,98	-3,01	0,74	-0,75
Загальне постачання первинної енергії	32,08	31,53	30,24	31,7	28,8	29,37	30,62
Витрати на виробництво електроенергії та транспортування природного газу	12,34	12,22	11,8	13,3	12,19	13,13	12,50
Кінцеве споживання	19,74	19,31	18,44	18,4	16,61	16,24	18,12

Джерело: [3]

Аналізуючи дані наведені в зазначеній таблиці, можемо зробити висновок про системне зниження споживання природного газу: у 2015 році – 32,08 млрд м³, у 2020 – 29,37 млрд м³. Питома вага закупівлі природного газу за цей період в середньому була 39,3 % (табл. 2), що відповідає 12,05 млрд м³.

Видобування нетрадиційного природного газу може сприяти набуттю енергетичної незалежності. Поклади нетрадиційного природного газу в Україні зосереджені у двох традиційних енергоресурсних басейнах: Львівсько-Волинському на заході та Донецько-

Дніпровському на сході країни. Ресурси сланцевого газу зосереджені на заході, а газу ущільнених пісковиків – переважно на сході. Газ ущільнених пісковиків є перспективним видом нетрадиційного природного газу. Його ресурси оцінюються в достатньо широкому діапазоні 4–8 трлн м³. Ресурси сланцевого газу зосереджені як в Львівсько-Волинському басейні, так і в Донецько-Дніпровському і становлять 5–8 трлн м³. До виконання пошуково-розвідувальних робіт визначено дві основні площі: Олеську в Львівсько-Люблінському басейні та Юзівської в Донецько-Дніпровського басейні [4, с. 15–17].

Таблиця 2

**Питома вага виробництва та імпорту природного газу
в загальному постачанні первинної енергії, %**

Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Середнє значення
Виробництво	56,86	59,28	63,00	64,04	69,79	66,50	63,24
Імпорт	51,00	34,41	45,87	32,87	40,66	30,98	39,30
Загальне постачання первинної енергії	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: [3]

Олеська площа – це ділянка, площа якої становить 6324 км². Вона знаходиться на території Львівської та Івано-Франківської областей [7]. А Юзівська площа – це перспективна ділянка покладів газу щільних порід та одна з найбільших нафтогазових площ в Україні, що розташована в Донецькій та Харківській областях. Її площа становить 7886 км² [8].

Одним з чинників, що сприяє стрімкому зростанню видобутку нетрадиційного природного газу є значні площі малозаселених територій. Таким чином, якщо ми дослідимо густоту населення Олеської та Юзівської площ, то побачимо, що:

– середня щільність населення адміністративних районів, що входять до Олеської ділянки, складає близько 67 осіб на км², що є вищим за середньосвітову щільність населення [7];

– на початку 2014 року середня щільність населення адміністративних районів, що входять до Юзівської ділянки, складала

близько 24 осіб на км², що є меншим за середньосвітову щільність населення [8]. Однак війна, окупація територій та зруйнування населених пунктів, що розпочались з 2014 року і у цей момент набрали значних масштабів, спричинили значне зменшення щільності населення. Руйнація цього регіону внаслідок бойових дій, досягла критичної межі та актуалізує питання пошуку джерел відновлення. Оскільки нетрадиційний природний газ може стати одним з напрямів відновлення, потрібно розбудовувати території його покладів як джерело інвестицій та робочих місць.

Останнє підтверджується тим, що відповідно до «Енергетичної стратегії України на період 2030 р.» газ щільних пісковиків визнається урядом як найбільш перспективний для України вид нетрадиційного природного газу. Таким чином, Юзівська площа, на нашу думку, може стати «пусковим механізмом» економічного відновлення східних регіонів у післявоєнний період.

Пропонуємо розглянути прогнозовані варіанти видобутку нетрадиційного природного газу на Юзівській площі з метою проведення аналізу наслідків її розробки.

Таблиця 3

Прогнозовані варіанти видобутку нетрадиційного природного газу на Юзівській площі

Показник	Юзівська площа
Песимістичний сценарій	від 10 млрд м ³ /рік
Базовий сценарій	біля 15–20 млрд м ³ /рік
Оптимістичний сценарій	30-40 млрд м ³ /рік

Джерело: [5]

Співставляючи прогнозовані об'єми видобутку нетрадиційного природного газу на Юзівській площі та Енергетичний баланс України (табл. 1), можемо зробити наступні висновки:

– у разі реалізації базового сценарію, ми зможемо не лише закрити усі питання щодо внутрішнього споживання цього енергоресурсу, але й увійти до складу країн, які експортують нетрадиційний природний газ власного видобутку;

– оптимістичний сценарій видобутку нетрадиційного природного газу на Юзівській площі виводить нашу країну на міжнародний ринок газу в якості експортера на постійній основі.

Щоб відновити Україну після закінчення війни, будуть потрібні великі фінансові зусилля на глобальному рівні. 20 червня 2023 року Європейська комісія запропонувала створити новий механізм для підтримки відновлення, відбудови та модернізації України. Механізм підтримки України є спеціальним фінансовим інструментом, який забезпечить послідовну і передбачувану підтримку України на 2024–2027 рр. Одним з напрямків цього механізму є інвестування в Україну, цілями якого є: підтримка приватного сектора України; створення механізму запобігання ризикам, доступний для інвесторів через міжнародні фінансові установи з метою розгортання інвестицій і припливу нових інвесторів [1].

На нашу думку, однією з відправних точок, з якої можна розпочинати створення умов для інвестицій, є розробка Юзівської площі, яка в перспективі означатиме великий обсяг інвестицій у прифронтові території, створення нових робочих місць та податкові відрахування до місцевих бюджетів.

З метою оцінювання впливу цього проєкту на економіку України та безпосередньо регіонів, де буде розташоване виробництво, впродовж наступних 10 років ТОВ «Надра Юзівська» отримала дослідження від провідної міжнародної консалтингової компанії Ernst & Young в Україні [6].

За його результатами було отримано такі висновки: реалізація плану для розкриття видобувного потенціалу Юзівської площі матиме такі економічні ефекти:

- зростання ВВП на 50,2 млрд грн завдяки збільшенню видобутку власного газу;

- створення 11,9 тис. нових робочих місць. Варто врахувати той факт, що розробка нетрадиційного природного газу сприяє створенню робочих місць та місцевому економічному розвитку, оскільки геологічні дослідження, початок бурових робіт, будівництво інфраструктури та поточні операції створюють можливості для працевлаштування, підтримуючи громади поблизу місць видобутку;

- збільшення відрахувань до бюджету на 24 млрд грн. Уряди отримують користь від отримання прибутку через оподаткування та роялті, пов'язані з видобутком газу ущільнених порід. Ці кошти можуть бути реінвестовані в державні послуги, інфраструктуру та соціальні програми, сприяючи загальному економічному розвитку;

- 160,7 млрд грн внеску до доходів державного бюджету України, за рахунок інвестицій, додаткового видобутку нетрадиційного природного газу та податків.

З метою зацікавлення інвесторів, також було проаналізовано вплив 1 грн інвестицій на економіку України:

- +2,26 грн до ВВП;
- +2,9 грн до доходів державного бюджету України;
- +1,5 грн податкових надходжень держави;
- +14,5 грн трудових доходів.

Враховуючи той факт, що Юзівська площа частково розташована на тимчасово окупованих територіях та в зоні проведення бойових дій, повномасштабна розробка її означатиме великий обсяг інвестицій у економіку територій, які зазнали впливу воєнних дій. Зокрема потенційний ефект від розробки Юзівської площі для Донецької та Харківської областей становитиме:

- 10,7 млрд грн до ВВП та 16 млрд грн відповідно;
- 34,2 млрд грн до доходів державного бюджету та 50,7 млрд грн відповідно;
- 272 млн грн податків до місцевих бюджетів та 393 млн грн відповідно;
- створення більше 1 000 робочих місць в регіоні та 1 777 відповідно.

Міжнародна консалтингова компанія Ernst & Young зазначає, що розробка Юзівської площі може бути одним із найбільших інвестиційних проєктів на Східній Україні у найближчі 10 років.

Таким чином, реалізація базового та оптимістичного сценаріїв видобутку нетрадиційного природного газу можуть сприяти набуттю енергетичної незалежності України. Юзівська площа в цьому розумінні має значний видобувний потенціал, її розробка може забезпечити довготривалий позитивний вплив на економіку України та дасть можливість розбудувати і Донецький, і Харківський економічні регіони як промислові регіони.

Список використаних джерел

1. European Commission. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on establishing the Ukraine Facility. 2023. 20th June URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-06/COM_2023_338_1_EN_ACT_part1_v6.pdf.

2. Біла І. С. Збройні конфлікти та необхідність відновлення економіки: теоретичні аспекти. 2023: матеріали науково-практичної конференції. Національний університет Києво-Могилянська академія», Київ: НаУКМА, 2023. С. 15–17. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/3570d505-f9c2-4641-9391-64645d59b798>

3. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/energ.htm

4. Експерти Аналітичного центру «Номос-Енергія» та Київського міжнародного енергетичного клубу. Результати роботи над Проектом № 2013/333-322 URL: <https://geostrategy.org.ua/analitika/doslidzhennya/nacionalnyy-fond-rozvytku-yak-mehanizm-vidpovidalnogo-vykorystannya-pryrodnyh-ta-finansovyh-resursiv/zavantazhyty-pdf-ukr>.

5. Міністерство екології та природних ресурсів. URL: <https://mepr.gov.ua/>

6. Надра Юзівська. Про проєкт «Надра Юзівська». URL: <https://nadayuzivska.com/about/>

7. Нетрадиційний газ в Україні. Олеська площа. URL: <https://shalegas.in.ua/oleska-ploscha/>

8. Нетрадиційний газ в Україні. Юзівська площа. <https://shalegas.in.ua/yuzivska-ploscha/>

ІННОВАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

ВІРЧЕНКО Володимир,
*професор Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, Україна*
orcid.org/0000-0002-9085-6659

ВІРЧЕНКО Віра,
*доцент Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, Україна*
orcid.org/0000-0002-0201-9827

Ефективна інноваційна діяльність, яка пронизує усі ланки системи суспільного відтворення є основою науково-технічного прогресу та соціально-економічного зростання будь-якої країни. Впровадження у господарський оборот новітніх технічних рішень та продуктів і подальше їх ефективне використання в реальному секторі економіки гарантує успіх як окремим суб'єктам господарювання на внутрішньому ринку, так і державі в системі міжнародного поділу праці. Завдяки цьому дослідження ролі інновацій та комерціалізації інтелектуальної власності у відновленні економіки України та